

DOMINGU IV TEMPU KOMÚN – TINAN A

Tema

Leitura sira domingu ne'e nian propoin mai ita reflesaun ida kona-ba “Reinu” no ninia lójika, ne'ebé kontráriu ho lójika mundu nian... Ita Maromak nia eskema sira, ema kiak, ema haraik an, sira ne'ebé aseita atu hamamuk an husi egoizmu, husi loko-an, husi interese rasik mak sira ne'ebé haksolok tebes duni. “Reinu” sira-nian.

Iha *leitura dahuluk*, profeta Sofonias denunsia ema riku no kbiit-na'in sira-nia orgullu no auto-sufisiénsia no konvida Maromak nia Povu atu konverte an ba pobreza. Ema “kiak” sira mak sira ne'ebé entrega an iha Maromak nia liman ho haraik-an no konfiansa, ne'ebé simu ho domin ninia proposta sira ne'ebé justu no solidáriu ho maun-alin sira.

Iha *leitura daruak*, Paulo denunsia ema sira ne'ebé tau esperansa no seguransa iha ema sira eh iha eskema umanu sira no assume atitude orgullu no auto-sufisiénsia nian; no konfida sarani sira atu hetan iha Kristu hedi iha krús matenek eh sabedouria loos nian ne'ebé lori ba salvasaun no moris nakonu.

Evanjellu apresenta ‘magna-carta’ “Reinu” nian. Nia haklaken “rahus-di’ak” ba kiak sira, laran-maus sira, sira ne'ebé tanis, sira ne'ebé buka kumpre ho fidelidade Maromak nia vontade, tanba moris lójika “Reinu” nian; no hameno ba sarani sira mizerikórdia, sinseridade fuan nian, luta ba dame, perseveransa iha persegisaun nia oin: atitude sira-ne'e korresponde ho kompromisu ba “Reinu”.

LEITURA I – Sof2,3; 3,12-13

Profeta Sofonias haklaken iha Jerusalém iha liurai Josias (639 no 609 mK) nia ukun. Komentadór sira baibain identifika profesia Sofonias nian durante tempu menoridade Josias nian (ne'ebé sae ba tronu ho tinan 8); durante tempu ne'e, Konsellu ida mak prezide Judá nia destinu sira.

Ne'e époka difisil ida ba Maromak nia Povu. Judá kuaze tinan 100 ida iha Assíria nia okos; influénsia husi li'ur bele sente iha moris nasional tomak no NASAUN sofre konsekuénsia invazaun husi lisan estranjeiru no prática jentiu sira-nian. Husi parte seluk, NASAUN foin sai husi liurai aat Manassés (698-643 mK) nia ukun, ne'ebé harii fatin kultu nian ba liurai estranjeiru sira, foti altár ba Baal, oferece nia oan-mane rasik nu'udar karan, dedika an ba matan-dook no majia, tau iha Templo Jerusalém nian Astarte nia ilas (kf. 2 Re 21,3-9).

Hamutuk ho salan sira hasoru Jahwéh no kontra aliansa, iha mós injustisa sira ne'ebé, loron ba loron, halo hasoru kiak sira no sira nee'bé la iha protesaun. Emboot no ministru sira ho sira-nia autoridade abuza no komete arbitriadade sira (tuir sira nia hakaran), juiz sira laran-dodok no komersiante sira halo espekulaun ho mizéria...

Sofonias konxiente katak Jahwéh labele kontinua konkorda ho ninia Povu nia salan; sei to'o Na'i nia loron, katak, loron intervensaun Maromak nian iha-ne'ebé ema aat sira sei hetan kastigu no sei halakon injustisa husi rai. Maibé, ema haraik-an no ema kiak sira, sira ne'ebé mantein fiél ba aliansa, sei eskapa husi aromka nia hirus. Sofonias ninia finalidade, la'ós atu anunsia kastigu; liuliu atu provoka konversaun, ain-hakat fundamental atu to'o ba salvasaun.

MENSAJEN

Ita-nia testu hahú ho apelu ida ba konversaun (kf. Sof 2,3). Ba Sofonias, “konversaun” signifika, objetivamente, justisa no umildade. Ema “haraik-an” sira, iha kontestu Sofonias nian, mak sira ne’ebé entrega an ho konfiansa iha Maromak nia liman, ne’ebé tuir Maromak nia dalan sira, ne’ebé aseita Maromak nia proposta sira no la tau sira nia an hasoru Nia; sira-ne’e mak pratika justisa ba maun-alin sira, ne’ebé respeita ema fraku liu nia direitu sira, ne’ebé la komete arbitrariedade ka halo tuir sira-nia hakaran sira... Sira hanesan h “kiak sira” rahun-di’ak nian” la’ós kategoria sosiolójika ida, maibé sira ne’ebé iha atitude espirituál ida loke-an nian ba Maromak no maluk sira. Iha sorin sorun ita hetan ema loko-an no auto-suficiente sira, ne’ebé ignora Maromak nia proposta sira, esplora, injustu, korrutu no arbitráriu sira. Konversaun loloos nian ba haraik-an de’it mak permiti atu hetan protesaun iha “Na’i nia loron hirus nian” (dies irae) ne’ebé hakbesik daudaun no sei kona ema loko-an sira, ema halo an kbiit-na’in sira no ema injustu sira.

Hafoin, Sofonias apresenta rezultadu “Na’i nia loron hirus nian”: mosu “restu Israel nian”(kf. Sof 3,12-13). Ema foti-an sira, loko-an sira no kbiit-na’in sira sei halakon hotu husi aromak nia Povu nia leet (kf. Sof 3,11); sei hela mak “rest” oan ida “haraik-an no kiak”, ne’ebé sei entrega an iha Na’i nia liman, sei la halo salan no sei la dehan lia-bosok no sei sai hanesan viveiru ida atu nasaun buras hikas fali.

Husi ne’e, sai “kiak” la’ós kategoria sosiolójika ida, maibé atitude espirituál ema ne’ebé iha fuan nakloke ba Maromak nia proposta sira iha relasaun ho ema seluk. Iha tradisaun bíblica di’ak, ema kiak sira mak ema dame-na’in, haraik-an, hamta’uk Na’i no harohan-na’in, ema simples, ne’ebé konfia iha Maromak, ne’ebé obedese ba ninia proposta sira ne’ebé loos no solidáriu ho maun-alin sira.

LEITURA II – 1 Cor 1, 26-31

Iha semana kotuk ita haree tiha ona katak, problema grave ida komunidade sarani sira Corinto nian mak identifikasaun esperiénsia sarani nian ho eskola ida sabedouria nian: sarani sira Corinto nian – tuir buat ne’ebé akontese iha eskola oioin filozofia nian ne’ebé infesta sidade – sira haree figura boot sira kristianizmu primitivu nian nu’udar mestre sira doutrina nian no adere ba figura sira-ne’e, hodi ehin atu hetan iha sira proposta filozófika kredivel, ne’ebé lori sira ba sabedouria nakonu no realizaun humana. Adeptu oioin mestre sira ne’e nian konfronta malu iha komunidade, ida-idak buka hatudu ninia mestre ninia exelénsia no sabedouria nia superioridade husi mestre seluk. Bainhira Paulo hatene kona-ba ne’e nia hakfodak: perspetiva ida-ne’e fó susar ba fier, fier nia esensiál. Entaun, Paulo haka’as an atu hatudu ba sarani Corinto nian katak entre sarani sira la iha mestre seluk se la’ós Jezús Kristu; no esperiénsia sarani la’ós babukak kona-ba filozofia koerente ida, nabilan, elegante, ne’ebé lori ba sabedouria, tuir ema-gregu sira nia hanoin. Aliás, Kristu la’ós mestre ida ne’ebé distinge an liuhusi elegánsia liafuan nian, husi arte oratória eh lójika diskursu filozófiku... Nia mak Maromak, ne’ebé tan domin, mai hasoru ema sira no oferece salvasaun ba sira, la’ós liuhusi lójika podér nian eh elegánsra liafuan nian, maibé don moris nian.

Dalan sarani la’ós buka sabedouria humana, maibé adezaun ba Kristu hedi iha krús – Kristu domin no don moris nian. Iha nIa, hatudu sai ho forma humana, maski ho forma la’ós tuir ita nia hanoin, Maormak nia kbiit ne’ebé salva. Iha nia mak Corinto oan sira tenke buka sabedouria ne’ebé loos ne’ebé lori ba moris rohan-laek.

MENSAJEN

Paulo haktuir katak, loos duni, difisil atu hetan – husi pontudevista rasiósíniu umanu – iha galieleu kiak ida ne’ebé ema kondena ba mate iha krús – 1 Cor 1,23) proposta kredível salvasaun nian. Maibé Maromak nia lójika la hanesan ema sira nia lójika.. “Buat ne’ebé Maormak nia bulak matenek liu ema nian; no buat ne’ebé Maormak nia frakeza forte liu ema sira-nian” (1 Cor 1,25).

Nu’udar exemplu Maromak nia lójika, Paulo apresenta comunidade sarani Corinto ninia kazu: entre sira iha la iha ema riku barak, la iha ema kbiit-na’in, la iha ema barak husi família di’ak, la iha ema matenek barak...; maioria membru comunidade nian mak atan sira, trablladór sira, ema simples no kiak. Maski nune’e, Maromak hili no bolu sira; no Maromak nia moris manifesta an iha comunidade ema sira ne’e nian, ne’ebé la tama iha klase sosiál ida. Atu ema be; hala’o ninia projeto sira, baibain ema hili ema riku sira, ema forte liu sira, ema ne’ebé preparadu liu intelektuálmente, ema ne’ebé mai husi família di’ak, ema ne’ebé asegura ipóteze di’ak susesu nian husi pontudevista umanu... Maibé Maromak hili ema kiak sira, ema fraku sira, ema ne’ebé mundu despreza no, liuhusi sira, nia hatudu ninia podér no intervein iha mundu. Nune’e, se ne’e mak Maromak nia lójika, ita la hakfodak katak Maromak nia kbiit salvasaun nian hatudu sai iha Kristu nia krús.

Ema Corinto sira simu konvite atu tau sira-nia esperansa no seguransa la’ós iha ema sira (maski matenek no ho kualidade nakonu) eh iha eskema umanu sira sebdouria nian: sabedouria umana la iha kbiit satu salva; no, bainhira hamosu orgullu no auto-sufisiénsia, lori ema atu hadook an husi Maromak no namdoras iha dalan sira ne’ebé lori ba mate no desgrasa... Iha konträriu, sarani sira Corinto nian simu konvite atu tai sira nia esperansa no segruansa iha Jezús Kristu, ne’ebé saran moris tan domin iha krús: iha “bulak krús nian” – katak, iha moris ne’ebé fó to’o konsekuénsia ikus nian mak hatudu Maromak nia domin ne’ebé radikál, ninia dejeju kle’an atu oferese salvasaun ba ema. Ba Paulo, krúz manifesta “Maormak nia sabedouria”; no ne’e mak sabedouria ne’ebé tenke dada sarani Corinto sira nia matan no halo sira-nia fuan monu bá.

EVANJELLU – Mt 5, 1-12

Depoizde dehan sé mak Jezús (Mt 1,1-2,23) no define ninia misaun (kf Mt 3,1-4,16), Mateus apresenta konkretizasaun misaun ne’e nian: ho liafuan no ho jestu sira, Jezus propoin “Reinu” ba eskolante no ema lubun boot sira. Iha enkuadramentu ne’e nia laran mak Mateus propoin mai ita, ohin, diskursu kona-ba “Reinu” no ninia lójika.

Karakterística importante Evanjellu tuir Mateus ita hetan iha importânsia ne’ebé evanjelista fó ba Jezús nia “liafuan” / sentensa sira. Iha Evanjellu laran itahetan diskursu naruk lima (kf Mt 5-7; 10; 13; 18; 24-25), iha-ne’ebé Mateus tau hamutuk Jezús nia liafuan sira hateten iha okaziaun oioin no kontestu oioin. Bele mós katak autór haree iha diskursu lima ne’e Lei foun atu troka Lei tuan ne’ebé fó ba Povu liuhusi Moisés no hakerek iha livru lima ‘Pentateuco’ nian.

Iha diskursu dahuluk Jezús nian – ne’ebé Evanjellu ohin nian propoin mai ita mak parte dahuluk – koñesidu nu’udar “sermaun foho nian” (kf Mt 5-7). Nia tau hamutuk Jezús nia liafuan sira,, ne’ebé Mateus halibur ho intensaun momoos atu fó ba ninia comunidade hanorin báziku sira ba moris sarani. Evanjelista buka oferese ba comunidade sarani kódigu étiku foun, Lei foun, ne’ebé supera Lei tuan ne’ebé gia Maromak nia Povu.

Mateus situa intervensaun ne’e iha foho tutun. Indikasaun jeográfika ne’e la’ós inosente: nia lori ita ba foho Lei nian (Sinai), iha-ne’ebé Maromak revela An no fó Lei tuan ba ninia Povu. Agora, Jezús mak iha foho ida nia leten, oferese ba Maromak nia Povu foun Lei foun ne’ebé tenke gia ema hotu ne’ebé iha interesse atu adere ba “Reinu”.

“Rahun-di’ak” sira, ne’ebé iha diskursu dahuluk ne’e Maeus tau iha Jezús nia ibun, diferente husi “rahun-di’ak” sira Lucas propoin(kf Lc 6,20-26). Mateus iha “rahun-di’ak” sira, enkuantu Lucas apresenta de’it haat; aleinde ne’e, Lucas kontinua ho “malisan” haat, ne’ebé la hetan iha

testu Mateus nian; nota karakterística seluk versaun Mateus nian mak espiritualizasaun (“kiak sira’ pobres” Lucas nian, ba Mateus, mak “kiak iha espíritu”) no Jezús nia “liafuan” eh sentensa orijinal sira-ne’e ne’e aplika ba komunidade nia moris no sarani sira nia komportamentu. Bele dehan katak Lucas nia testu mak fiél liu ba tradisaun orijinal no testu Mateus nian iha ona elaborasaun.

MENSAJEN

“Rahun-di’ak” sira mak fórmula ne’ebé ita hetan iha tradisaun bíblika no judaika. Ita haree iha anúnsiu profético sira kona-ba ksolok abanbairua nian (kf Is 30,18; 32,20; Dn 12,12), iha agradesiemntu sira ba ksolok ohin nian (kf Sl 32,1-2; 33,12; 84,5.6.13), nune’e mós iha ezortasaun ba moris matenek, reflesaun nian no prudente (kf Prov 3,13; 8,32.34; Sir 14,1-2.20; 25,8-9; Sl 1,1; 2,12; 34,9). Maibé, “rahun-di’ak” sira define nafatin ksolok ne’ebé Maromak oferece.

Ita tenke comprende “rahun-di’ak” sira iha kontestu pregasaun kona-ba “Reinu”. Jezús haklaken “rahun-di’ak” ba sira ne’ebé moris iha situasaun frakeza no pobreza nian, basá Maromak prontu atu harii “Reinu” no ema kiak sira-ne’e nia situasaun sei muda ho modu radikál; aleinde ne’e, sira “rahun di’ak” basá, iha sira-nia frajilidade, frakeza, pobreza no dependénsia, sira nia espíritu nakloke no sira-nia fuan disponivel atu simu hodi simu proposta salvasaun no libertasaun ne’ebé Maromak oferece liuhusi Jezús (proposta “Reinu” nian).

“Rahun di’ak” haat dahuluk ne’ebé Mateus haktuir (vers. 3-6) iha relasaun entre sira. Dirije ba ema “kiak” sira (“rahun-di’ak” daruak, datoluk no dahaat mak dezenvolvimentu ida dahuluk nian, ne’ebé haklaken: “rahun-di’ak ba sira ne’ebé kiak iha espíritu”). Rahun-di’ak sira hahí sira ne’ebé konfia iha Maromak no buka halo nafatin Nini vontade; sira ne’ebé ho forma konxiente, husik atu tau sira-nia konfiansa no esperansa iha rikusoin sira, ih apodér, iha ézitu, iha ema sira, atu hein no konfia iha Maromak; sira ne’ebé aseita hakribi egoízmu, ne’ebé aseita hamamuk an rasik no disponivel ba Maromak no ba ema seluk.

“Kiak iha espíritu” mak ema sira ne’ebé aseita hakribi, libremente, ba soin sira, ba orgullu rasik no auto-sufisiénsia, atu tau sira nia an ho modu inkondisional, iha Maromak nia liman, atu serví maun-alin sira no partilla buat hotu ho sira.

“Laran-maus” sira la’ós ema fraku, la’ós sira ne’ebé suporta ho modu pasivu injustisa sira, la’ós sira ne’ebé konforma ho violénsia sira ne’ebé kbiit-na’in sira planu; maibé sira mak ema sira ne’ebé rekuza violénsia, tolera no ema dame-na’in, maski, dalabarak, sira sai vítima abuzu no prepoténsia emainjustu sira nian.... Sira-nia atitude pasífika no tolerante halo sira sai membru “Reinu” nian ho direitu tomak.

Sira ne’ebé :tanis” mak sira ne’ebé moris iha laran-susar, iha terus, iha sofrimentu ne’ebé provoka husi injustisa, mizéria, egoízmu; “Reinu” ne’ebé to’o mai sei halo atu sira-nai situasaun triste muda ba konsolasau no ksolok...

Rahun-di’ak dahaat haklaken ksolok ba “sira ne’ebé hamlaha no hamrook ba justisa”. Provavelmente, presiza comprende justisa ne’e iha sentidu bíbliku – katak, sentidu fidelidade total ba compromisu sira ne’ebé asume ia relasaun ho Maromak no ho maun-alin sira. Jezús fó esperansa atu haree sira nia fidelidade simu prémiu iha Reinu ne’ebé atu mai.

Grupu daruak “rahun-di’ak” sira-nian (vers. 7-11) orienta liután atu define komprotamentu sarani nian. Enkuantu iha grupu dahuluk haree ba situasaun sira, iha grupu daruak propoin atitude sira ne’ebé eskolante sira tenke asume.

Sira ne’ebé “laran-sadia” mak ema sira ne’ebé soi fuan ida ho kapasidade ba kompaixaun, ba domin lahó limite, ne’ebé husik ema sira seluk nia terus no ksolok kona sira , ho kapasidade atu bá hasoru maun-alin sira no lolo liman ba sira, maski sira falla.

Sira ne’ebé “laran-moos” mak ema sira ne’ebé iha fuan onestu no leál, ne’ebé la halo belun ho duplisidade (oin rua) no lia-bosok.

Sira ne'ebé "harii dame" mak ema sira ne'ebé lakohi aseita katak ema forte nia violénsia no lei mak regula relasaun uman sira; no sira mak buka – dalaruma ho perigu ba moris rasik - asi instrumentu rekonsiliaсаun nian entre ema sira.

Ema ne'ebé ema "persege tanba justisa" mak ema sira ne'ebé luta ba "Reinu" nia instaurasaun no ema sira ne'ebé pratika injustisa, haburas iresaun, harii mate mak hatun sira, hamoe sira, baku sira, tau sees sira... Jezús garante sira: buat aat sei la manán sira; no, iha dalan nia rohan, vitória no moris nakonu hein sira.

Iha "rahus-di'ak" ikus (vers. 11), evanjelista dirije ba membru sira ninia komunidade nianne'ebé iha esperiénsia persegisaun tanba Jezús, ho estilu ezortasau nian. Nia konvida sira atu reziste terus no funu-balу sira. Ida-ne'e mak aplikasaun konkreta "rahus-di'ak" daualuk.

"Rahus-di'ak" sira, haree iha ninia konjuntu, husik mensajen ida esperansa no kbiit nian ba ema kiak no fraku sira. "Rahus-dia'ak" sira haklaken katak Maromak hadomi sira no hamriik iha sira-nia parte; konfirma katak libertasaun atu to'o daudaun no situasaun atu muda; asegura katak sira moris ona iha dinámika "Reinu" nian iha ne'ebé sira sei hetan ksolok no moris nakonu.